

Τοποθέτηση Σπ. Β. Αρβανίτη, Αντιπροέδρου Π.Κ στην εσπερίδα του Συλλόγου Φηγός 22-03-2015

Αιδεσιμότητα, κύριε Πρόεδρε του Δημοτικού Συμβουλίου, κύριε Αντιδήμαρχε, κυρίες και κύριοι, καλησπέρα σας.

Μεταφέρω το χαιρετισμό του Προέδρου του Πνευματικού Κέντρου, Δήμαρχου Λευκάδας κ. Κώστα Δρακονταειδή, στη σημερινή εκδήλωση.

Το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Λευκάδας στηρίζει την πρωτοβουλία του συλλόγου φίλων Αλεξάνδρου «Φηγός» για την αναβίωση της υφαντικής τέχνης (τέχνη του αργαλειού) στη Λευκάδα, πρωτοβουλία που ξεκίνησε τον περασμένο Ιούλιο, στο πλαίσιο της 5^{ης} συνάντησης που πραγματοποίησε ο σύλλογος «Φηγός» εδώ στον Αλέξανδρο. Θεωρούμε πολύ σημαντικό να ενισχυθεί κάθε μορφής αξιόλογη συλλογική δράση που αναπτύσσεται σε τοπικό επίπεδο, που σκοπό έχει τη διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Μην ξεχνάμε ότι η ιστορία του πολιτισμού είναι συνυφασμένη με το ύφασμα και την ενδυμασία. Ο Γκαίτε είπε ότι η υφαντική ξεχωρίζει τον άνθρωπο από το ζώο. Αφ' ότου χάσαμε το τρίχωμά μας, το ύφασμα είναι απόλυτα συνυφασμένο με τη ζωή μας. Μας τυλίγει όταν γεννιόμαστε και είναι αυτό που θα μας σκεπάσει όταν φύγουμε.

Η πρωτοβουλία του Συλλόγου ΦΗΓΟΣ τον περασμένο Ιούλη, άνοιξε το δρόμο στη στην αναβίωση, τη διατήρηση και τη διάδοση της παραδοσιακής τοπικής υφαντικής τέχνης.

Η αποψινή συνάντηση φιλοδοξεί να επεκτείνει τη γνώση μας ένα βήμα παραπέρα: στο πως δηλαδή η ενασχόληση με την παραδοσιακή υφαντουργία και η παραγωγή παραδοσιακών υφαντών, θα μπορούσε μέσα από τη διάθεσή τους, να καταστεί σε κάποιο βαθμό προσοδοφόρα για αυτούς / αυτές που θα την ασκήσουν, μέσα από τη δημιουργία μιας «Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης» (Κοιν.Σ.Επ.) που θέσπισε ο Ν.4019/2011, για την οποία θα μας μιλήσει ο προσκεκλημένος του ΦΗΓΟΣ κ. Άγγελος Φίσκιλης και ειδικότερα: για την κατηγορία Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικού και παραγωγικού σκοπού, οι οποίες αποσκοπούν στην προαγωγή του τοπικού και συλλογικού συμφέροντος, στην προώθηση της απασχόλησης, στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης, μέσω της προαγωγής και της διατήρησης παραδοσιακών δραστηριοτήτων, όπως εν προκειμένω, η παραδοσιακή υφαντική τέχνη.

Μέχρι πριν από λίγα χρόνια δεν υπήρχε σπίτι στα χωριά μας που να μην είχε τον ξύλινο αργαλειό του. Η παραδοσιακή αγροτική οικογένεια απασχολούνταν συχνά και με την υφαντουργία, ως οικοτεχνία, από την εκτροφή των προβάτων ως την τελική ύφανση του μαλλιού.

Θυμόμαστε τις γυναίκες να κάθονται μέσα στο σπίτι ή στην αυλή και με τη ρόκα στη μασχάλη να γνέθουν το μαλλί. Και κάτω από τη σκάλα ή μέσα στο κατώγι, να ακούγεται το γκαπ γκούπ του αργαλειού. Οι νέες κοπέλες μάθαιναν την τέχνη του αργαλειού από τις παλιότερες. Η «υποχρεωτική» αυτή εκπαίδευση επιβαλλόταν κυρίως για οικονομικούς λόγους. Εκτός όμως της αναγκαιότητας να υφάνουν τα προικιά τους, η υφαντική εξυπηρετούσε και ανάγκες διασκέδασης και κοινωνικοποίησής τους.

Η βιομηχανική επανάσταση σιγά – σιγά έθεσε στο περιθώριο και βαθμιαία κατέργησε την οικοτεχνία και την τέχνη της υφαντικής, όπως αυτή αιώνες ολόκληρους ασκούσαν από την ανθρωπότητα.

Ο παραδοσιακός αργαλειός έπεσε θύμα της βιομηχανοποίησης των παραγομένων ειδών. Η τεχνολογική ανάπτυξη, η βιομηχανοποίηση της παραγωγής, οι αλλαγές των οικονομικών και κοινωνικών δομών και σχέσεων, έσπρωξαν τα παραδοσιακά επαγγέλματα στην εξαφάνιση τους. Η σύγχρονη καταναλωτική κοινωνία έβαλε στο περιθώριο μεταξύ άλλων και την παραδοσιακή υφαντική, εξαφανίζοντας τα κοινωνικοοικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της ή αλλοιώνοντάς τα στο βωμό του εύκολου κέρδους.

Σήμερα το επάγγελμα της υφάντρας και η τέχνη του αργαλειού έχουν αντικατασταθεί από τις σύγχρονες μηχανές. Για τις τοπικές μικροκοινωνίες, η ζημιά δεν ήταν μόνο οικονομική. Δυστυχώς άρχισε να χάνεται ένα κομμάτι της ιστορίας, της παράδοσης και της πολιτιστικής μας ταυτότητας και κληρονομιάς.

Μέχρι πρότινος, η διατήρηση και διάδοση της ελληνικής παραδοσιακής υφαντικής τέχνης αποτελούσε αντικείμενο ενδιαφέροντος του ελληνικού κράτους. Στο εγγύς παρελθόν, υπήρχαν δημόσιοι οργανισμοί που παρείχαν σοβαρές δυνατότητες εκπαίδευσης αυτής της τέχνης, όπως ήταν ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας και ο ΕΟΜΜΕΧ. Η υφαντική του Εθνικού Οργανισμού Πρόνοιας (πρώην Βασιλική Πρόνοια) –*θυμάμαι το παράρτημά της στην Καρυά τη 10ετία του 60 αλλά αφορούσε περισσότερο εργόχειρα*- εξελίχθηκε με το χρόνο σε σταθερή εστία εκπαίδευσης και πολιτισμού των κοριτσιών των πάλοι ποτέ Παιδοπόλεων. Στον Εθνικό Οργανισμό Πρόνοιας, μεταξύ των προνοιακών δομών που διατηρούνταν για παραπάνω από 40 χρόνια, λειτουργούσαν σε 20 νομούς της χώρας Σχολές Ταπητουργίας και Κιλιμποποιίας, ως εκπαιδευτικές και παραγωγικές μονάδες. Ο ΕΟΜΜΕΧ, επίσης, προσπαθώντας να κρατήσει ζωντανή την απειλούμενη με αφανισμό παράδοση της ταπητουργικής τέχνης, διατηρούσε, σε ακριτικές, ορεινές και νησιώτικες περιοχές της χώρας σχολές μαθητείας και ταπητουργικά εργαστήρια. Σχολές όπως στην Ανδρίτσαινα Πελοποννήσου, στον Άγιο Γεώργιο Ηπείρου, στο Αιτωλικό Αιτωλοακαρνανίας, στα Ιωάννινα (Παπαζόγλειος Σχολή), στα Άβδηρα, στη Νέα Καλλίστη Θράκης, στην Καλλονή Τήνου, στους Λειψούς στο Αιγαίο και αλλού, δυστυχώς, έχουν κλείσει προ πολλού.

Αρκετοί και αρκετές από εμάς ασφαλώς θα θυμόμαστε τις συμμαθήτριές μας του Γυμνασίου Θηλέων, να κατασκευάζουν τελάρο ή να χρησιμοποιούν μια τάβλα, σε μέγεθος μικρού laptop ή μεγάλου tablet, πάνω στην οποία κάρφωναν προκάκια και αυτό ήταν ένας πρωτόλειο αργαλειού, στο οποίο έπλεκαν μικρά πολύχρωμα υφαντά για το μάθημα των οικοκυρικών. Έ, αυτό το μικρό τελάρο αποτελούσε την προπαίδια της υφαντικής.

Η συντριπτική πλειονότητα των σημερινών παιδιών δεν θα έχει ποτέ την ευκαιρία έστω να ακούσει για μια εποχή αλλιώςτική, για τον τρόπο ζωής των παππούδων και γιαγιάδων τους, για το μόχθο και την αγωνία αυτών των ανθρώπων για επιβίωση, και παράλληλα για τον τρόπο και την τεχνική της δημιουργίας ενός αυθεντικού έργου τέχνης (γιατί περί αυτού πρόκειται) μέσω της παραδοσιακής χειροτεχνικής υφαντικής δραστηριότητας.

Θυμάμαι τα λόγια της ομιλήτριας και εκπροσώπου της «Πηνελόπη-Ghanti» κ. Βαρβάρας Τερζάκη Παλλήκαρη, να μας λέει με πικρία, τον περασμένο Ιούλη: «...Σήμερα, όλα αγοράζονται από τους Κινέζους, οι οποίοι πήραν τις μόνες, τα σχέδια και τα ξόμπλια της Κρήτης, ποιος Θεός ξέρει πού και πώς και στη συνέχεια τα πωλούν σε εμάς τους ίδιους. Εμείς τα πουλάμε σε ντόπιους και σε ξένους ως.....Κρητικά υφαντά ...» Τραγικό!!!

Λίγες υφάντρες απέμειναν στην ελληνική επικράτεια να δουλεύουν ακόμη στον παραδοσιακό αργαλειό και με κλωστές, υπομονή και μέτρημα να σχηματίζουν κεντίδια και κεντήματα σε σχέδια και επαναλαμβανόμενα θέματα, σε μορφές και εικόνες και σύμβολα και που αποτύπωναν συναισθήματα, αισθητική δημιουργία και τεχνική τελειότητα.

Οι μόνες εκπαιδευτικές δομές που ακόμα ως ένα βαθμό ανθίστανται και παραμένουν, όπως διαπίστωνα από μια πρόχειρη ματιά μου στο διαδίκτυο, είναι:

Το Ίδρυμα της Ριζαρείου Σχολής με τη Χειροτεχνική Σχολή Μονοδενδρίου στα Ζαγοροχώρια.

Το Λύκειο Ελληνίδων Βόλου με την επανασύσταση του εργαστηρίου υφαντικής.

Ο Σύνδεσμος Εκπαιδεύσεως Νεανίδων (ΣΕΝ) στην Αθήνα.

Ο Προοδευτικός Σύλλογος Κυριών Καστοριάς.

Το Λαογραφικό Εργαστήρι Δήμου Ερμιονίδας (Εθελοντική Ομάδα).

Το Εργαστήρι της Μονής Μαλεβυζίου Ηρακλείου Κρήτης.

Το Κέντρο Διατήρησης και Παραγωγής Παραδοσιακών Προϊόντων της Άνω Ορεινής Σερρών.

Αφήνω τελευταία την αξιοσημείωτη σοβαρή προσπάθεια αναβίωσης της τέχνης του αργαλειού από το Πανεπιστήμιο των Ορέων Κρήτης, με ένα πρόγραμμα αναβίωσης και διάδοσης της παραδοσιακής υφαντικής τέχνης, σε συνεργασία με την «Αποστολή Πηνελόπη Gandhi».

Τις προσπάθειες της Αποστολής, για το στήσιμο 100 αργαλειών στην Κρήτη και την εισαγωγή του μαθήματος της υφαντικής, που άρχισε να υλοποιείται πιλοτικά σε ορισμένα σχολεία της Κρήτης με την καθοδήγηση του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Κρήτης, με απώτερο στόχο την επαφή των νέων γενεών με μία τέχνη που απειλείται από αφανισμό», γνωρίσαμε τον περασμένο Ιούλιο εδώ.

Προς την κατεύθυνση αυτή, το Π.Κ.Δ.Λ θεωρεί πολύ σημαντική την προσπάθεια που ξεκινάει και στον τόπο μας με σκοπό την αναβίωση ενός από τους πλέον παραδοσιακούς κλάδους της παραγωγικής οικονομίας της χώρας μας με την παραγωγή προϊόντων υφαντικής, μέσα από τα οποία θα αναδεικνύεται η τέχνη και η καλλιτεχνική ευαισθησία και χάρη των γυναικών μιας άλλης εποχής. Και παράλληλα να δώσει σε όσους κι όσες ασχοληθούν σοβαρά, μια σοβαρή πρόταση όχι μόνο δημιουργικής απασχόλησης του ελεύθερου χρόνου τους αλλά και επαγγελματικής κατάρτισης, στα πλαίσια αναζήτησης διεξόδου σε μία εποχή όπου η ανεύρεση εργασίας είναι ιδιαίτερα δύσκολη.

Όταν η προσπάθεια αυτή αρχίσει να «περπατάει» θα μπορούσε την περίοδο του καλοκαιριού, σε μια αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου να διοργανώνονται εκθέσεις τοπικής υφαντικής και εργόχειρου και να παρέχεται η δυνατότητα επαφής με τα σημεία πώλησης, σε όσους ενδιαφέρονται να τα αποκτήσουν.

Ακόμη και bazaar την περίοδο των γιορτών, θα μπορούσαν να διοργανωθούν, όπου οι «μαθητές του εργαστηρίου υφαντικής» θα προσφέρουν υφαντά ημερολόγια, σελιδοδείκτες, μαξιλαράκια, ταγάρια, μικρά διακοσμητικά πανό τα οποία θα έχουν φτιάξει οι ίδιοι στο εργαστήριο κατά τη διάρκεια του έτους.

Θυμάμαι -και κλείνω- εκθέσεις που διοργάνωνε κάποια καλοκαίρια της 10ετίας του 70-80 μικρή κομματική οργάνωσης νεολαίας στην Λευκάδα, με υφαντά κατασκευασμένα στο Μανάσι Λευκάδας, χαλάκια, ταπέτα, ταγάρια κλπ και σας διαβεβαιώνω ότι τα ενδιαφέρον που έδειχναν οι τουρίστες κυρίως ξένοι, για να τα αγοράσουν, ήταν τεράστιο.

Το Π.Κ του Δήμου Λευκάδας θα βοηθήσει την προσπάθεια για να αναβιώσει, διατηρηθεί και διαδοθεί η τοπική υφαντική τέχνη κι όχι μόνο, σε συνεργασία με τον Σύλλογο ΦΗΓΟΣ, για να ξαναμπεί η ξεχασμένη αυτή τέχνη στην καθημερινότητά μας.

Ήδη είναι στα σχέδιά μας να ξεκινήσει σεμινάριο διδασκαλίας κατασκευής λευκαδίτικης κούκλας με καλαισθησία και λαογραφική αξία. Το ενδιαφέρον αυτό εργαστήρι ευχαρίστως μπορεί να γίνει από κοινού με τον ΦΗΓΟ, σαν ένα πρώτο βήμα της κοινή μας συνεργασία. Σας ευχαριστώ.